

Valóban magyar-e a magyar kártya?

A hatvanhat és az ulti a legnépszerűbb játékok

Zsigri Gyula: Az ulti mindenütt más szabályok szerint játsszák

Fotó: Segesvári Csaba

Kádár Jánosról közismert, hogy szeretett sakkozni, de azt már kevesen tudják róla, hogy a magyar kártyának, az ultiának is nagy rajongója volt. A népszerű táncdalénekes, Korda György a pókermániájáról híresült el, pedig a kedvenc kártyajátéka a magyar kártyával játszható ulti.

Zsigri Gyula, aki az SZTE Magyar Nyelvészeti Tanszékén tanít, igazi magyar kártya szakértő: több könyve is megjelent már a témában, és öt éven keresztül a Kártya világa címmel általánosan művelő kurzust is tartott az egyetemen. – A magyar kártya a XIX. század második felében az egész Monarchia területén elterjedt. Szlovákiában, Csehországban és Ausztriában ma is ismert – beszélt a harminckét lapos játék népszerűségéről az egyetemi adjunktus. A 21 válogatott kártyajáték szerzőjétől azt is megtudtuk, hogy a játékok csak a magyarországi használati nevezik magyar kártyának. Ausztriában például „kétfejű németnek” hívják, a lapok tükörképes elrendezése miatt.

– A közhiedelemben az él, hogy a magyar

AZ ULTI – HUNGARICUM

A magyar kártya két legjellegzetesebb játéka a hatvanhat és az ulti. A hazai és a nemzetközi szakirodalom az ulti-t a magyarok nemzeti játékának tekinti. Nevét a latin ultimus, utolsó kifejezésből nyerte. Ennek rövidítése lett a ma használatos ulti alak.

kártya svájci gyökerekkel bír, pedig az egyik legnépszerűbb honi kártyajátékot valójában Dél-Németországból örököltük. Az első magyar kártyát az 1830-as években cseh és német származású pesti kártyafestők készítették – mondta el Zsigri Gyula. A lapokon a Tell Vilmos-dráma figurái és jelenetei bukkantak fel, mivel magyar történelmi példázatot akkoriban nem engedett volna a cenzúra.

A magyar kártyával játszható húzó-lerakó játékok közül a mako és a színre színt a legismertebb. A továbbadó típusok közül a csapd le csacsit! játsszák a legtöbben, míg a

legismertebbek, a hatvanhat és az ulti az ütőjátékok kategóriájába tartozik. Ezek a játékok olyanok, mint a népdalok, amelyeket ahány hely, annyiféleképpen énekelnek. Az ulti például Szegeden, Budapesten és Debrecenben is más szabályokkal játsszák.

Kiss Ernő 35 éve ultizik, hetente egyszer vagy kétszer ül össze egy baráti társasággal. – Az ulti rendszeresen játszani kell, másképp kijövünk a gyakorlatból. Ugyanazokkal a szabályokkal játszunk évek óta, de apró nézeteltérés még így is akad néha – mondta el a nyugdíjas férfi.

Zsigri Gyulának a tök nyolcas a kedvenc magyar kártya lapja. Ezen Tell Vilmos a feleségétől búcsúzik. Ez a lap a köznyelvben becenevet is kapott: „állva szeretkezőnek” hívják a kártyások. A piros alsót Szeged környékén „copinak” nevezik, mert a lapon látható kuomi pásztor mintha az ujját szopná. A makk felsőt egy szójáték után „Bottyánnak” szokták becézni: Tell Vilmos számszerűt botnak szokták nézni, így a figura a „botján” támaszkodik.

HORVÁTH LEVENTE

Afgán rokonaink

Újabb többször forgatom a világtalaszt. Leginkább Afganisztán földjét vizslatom. Addig is eljutottam már álmaimban, hogy megkérdeztem az afgán nagykövetet, avagy konzult, nem lehetünk mi unokatestvérek? Ha igazándjából is összehozna vele a szerencse, valóságban is megkérdezném. Azt se tudom, persze, van-e egyáltalán ilyen szintű diplomáciai kapcsolatunk velük.

Unokatestvérem szokott föl hívni mostanában Szombathelyről. Közös nagyszüleinkkel egy föld alatt élte végig gyerekkorát, tele van nagyapánk igaz meséivel. Przemvelben esett fogságba, az utolsó iszonyatok is elő-előjöttek benne, és az is, hogy majdnem évtizedig volt orosz hadifogoly. Jól mehetett a sora, mert szépeket mondott akkor is, amikor a második világháború végén közeledett a front hozzánk. Nem kell félnünk, az oroszok jó emberek! Meglátta az első katonájukat, elé is állt, és ékes oroszszóval szólította. Kapott is akkora pofont, hogy a kis tömzsi ember háromszor is megfordult saját tengelye körül. Ettől aztán nagyon elhalt minden lelkesedés benne.

Tényként maradt meg azonban unokatestvéremben, és most már bennem is, hogy Afganisztánban is járt. Messzibbre talán nem is vihették volna. És hadifogoly létére autóval furikázott. Hazá se akart jönni, amikor már jöhetett volna.

Ezen akadtam föl mindjárt. Itthon már családja, két gyerekkel. Apánk volt az idősebb, keresztapánk a fiatalabb. És helyre szép teremtmény a felesége is, a Juliska nagymama. Ha mégis szívesen maradt volna, csak egy magyarázata lehet: ott is akadtak valakije. És az évtized alatt ott is születhetett akár több gyereke is. Nyíltan vagy dugeszban, azt se lehet tudni. Mondjuk, a gyapotmalom tulajdonosának a lányától. És azok leszár-mazottjai?

Elfelejtettem mondani, nagyapánk molnár volt. Legalább hat szakmát művelt mesteri fokon. Kapós lett a gyapotmalomban is. Több is volt a tulajdonosnak, ő lett a fölgyelöljük. Jól kivethette a gyapotból is a vámot a gazda, ha autóra is teltt neki. Autó, akkor? A tevekaravánok országában? Egy hadifogoly? Azért adták alá, hogy mindegyikbe eljuthasson. Hazai ésszel gondolva másnak is kellett ott lennie. Ma sem tudom, milyen is volt a gyapotmalom, de igyekszem megtudni. Lehet, hogy víz hajtotta azt is? Aranyt ért a virtigli molnár, és nagyapám az volt. Az én nagyapám! Összesen tíz unoka nagyapja. Bocsnát: több is lehet, ha az esetleges kintieket is ide vesszük. Ezért kérdezném a nagykövetet, vagy a konzult.

Történt állítólag, hogy meghalt a malmos gazda. Mindhárom szalóki hadifogoly ott volt a temetésén. Meg is kérték őket, énekeljenek valami szép magyar gyászéneket. A három embert három felekezet keresztelte meg, de ilyen kérés elől nem lehetett kitérni. Összesügtak, odaálltak a koporsó mellé, és nagy áhitattal rákezdték: Sudár magas, hej de sudár magas a nyárfa teteje. / Halvány sárga, de halvány sárga annak a levele... A pastu nyelvűek úgyse értik.

Előntötte a gyász népet a gyönyörűség. Főleg amikor az a csinos barna kislány is szóba jött, aki rég elhagyott. Az lányította el az ő szívüket is, és olyan beleérezéssel énekeltek, de olyannal! Attól kezdve hivatalosak lettek minden temetésre. Azt a szép magyar dalt, azt kérték.

Amikor végre hazatért, még elugrott három évre Amerikába is. Kicsike vizimalmot vett pénzeckéjén itthon. Annak a zúgójába estem én bele gyerekkoromban, és nagyapánk mentett ki belőle. Később éppen egykori fogolytársának a marháit őriztem. Tartotta a száját, egy kumma szó nem sok, annyit se hallottam tőle a kinti évekről. Ha haza nem jöttek volna afgáni földről, ki húzott volna ki? Vagy akkor malmunk se lett volna?

H. D.

Strauss-gálakoncert Szegeden

Molnár László zeneigazgató vezényletével A kék Duna hangjai címmel ma és holnap este 7 órától Strauss-gálakoncertet tartanak a szegedi nagyszínházban.

MUNKATÁRSUNKTÓL

A hagyományos bécsi stílusú újrakonzert után ma és holnap este újabb gálahangversenyeket rendeznek a Szegedi Nemzeti Színházban. Molnár László zeneigazgató – akit a bécsi operett egyik legjobb magyar specialistájának tartanak – a teátrum zenekarával hosszú tróféáért már el lehet kérni hat-hétszáz ezer forintot. Azaz ennek megfelelő mennyiségű eurót. De lövettem én már olyat is, amiért 1 millió 200 ezer forintot fizettek – mondja Farkas István, az Őszesék és Környéke Földtulajdonosok Vadászegyesületének hivatásos vadásza. Mindez azért is fontos, mert a téli vadetetés költségeit a bérvadásztatásból fedezik.

Bérvadásztatásból fedezik a költségeket

Téli vadetetés az őzek honában: Őszeséken

Hogy a téli vadetetés mennyire fontos, jelzi: a kilencvenes évek utolsó esztendejében öt őzbakot lőttek az őszeszéki vadászterületen – az idén pedig hatvanötöt. Farkas István kilencvenkilencben került ide hivatásos vadásznak, és többek közt épp a komoly téli vadtakarmányozás bevezetésével sikerült ennyire fölfeljesztenie az őzállományt.

Nemcsak sok az őz Őszeséken – de sok közöttük a kapitális tróféájú is. Az agancsok minőségét pontozással állapítják meg, a legjobb arany-, illetve ezüst- vagy bronzérmét kapnak – és az összes elejtett bak között az idén itt a legnagyobb az érmesek aránya Csongrád megyében.

Spanyol pénz a vadakra

Főleg spanyolok járnak Őszeszékre őzbakra vadászni. – Egy ötszáz grammos tróféáért már el lehet kérni hat-hétszáz ezer forintot. Azaz ennek megfelelő mennyiségű eurót. De lövettem én már olyat is, amiért 1 millió 200 ezer forintot fizettek – mondja Farkas István, az Őszesék és Környéke Földtulajdonosok Vadászegyesületének hivatásos vadásza. Mindez azért is fontos, mert a téli vadetetés költségeit a bérvadásztatásból fedezik.

Miközben beszélünk, Farkas Istvánék megérkeznek a Balástya melletti, Monostori-erdő nevű területre. Triticálét, kukoricát helyeznek el az etetőben, de etetnek búzával, cirokkal, napraforgóval, kölessel is.

Sok helyen etetnek

A hatezer hektáros őszeszéki területen összesen hetven helyen etetik télen a vadat. – Kevés vadásztársaság akad a megyében, ahol ekkora területre ennyi

etetőhely jut – halljuk a hivatásos vadásztól. Márpedig lényeges, hogy az etetés sok helyen történjen, hiszen úgy az állatok kevesebb energia felhasználásával szerezhetnek élelmet, mint amennyihez az ott fogyasztott táplálékból jutnak. Nemcsak a területen élő jó négyszázötven őz keresi föl az etetőhelyeket – persze –, hanem az ezer nyúl és másfél ezernyi fácán is, és akkor az etetőket szintén látogató apró madaraktól még nem is szóltunk.

Lábon álló takarmány

A táplálék mellett a búvóhely is fontos a vadaknak, madaraknak – s az úgynevezett vadföldek mindkét követelménynek eleget tesznek egyszerre. A vadföldek olyan területek, ahol a takarmánynövényeket – például cirok, napraforgó – nem takarítják be, lábon hagyják, így az állatok fokozatosan fogyasztják el a tél folyamán a termést – miközben ki sem kell mozdulniuk a sűrűből.

E. CS.

AGANCSFEJLESZTŐ SZÓZÁS

Szóhelyeket is létrehozhatnak a vadászok: a só megkönnyíti az állatok számára az emésztést, nélkülözhetetlen kémiai anyagokat juttat be szerveztükbe. És ez is hozzájárul a minél kapitálisabb őzagancsok kifejlődéséhez.

Télen az őzokról is gondoskodni kell, etetni kell őket

Illusztráció: DM/DV